

1. สภาพปัญหาและความสำคัญ

ปัญหาความไร้เสถียรภาพทางการเมือง โดยเฉพาะการไร้เสถียรภาพของรัฐบาลผสมในประเทศกำลังพัฒนาที่มีระบบพรรคการเมืองแบบหลายพรรค เป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่เน้นนำความสนใจให้นักรัฐศาสตร์ ผู้ศึกษาการเมืองในประเทศกำลังพัฒนาสนใจศึกษา โดยมุ่งความสนใจเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับรัฐบาลผสม โดยเฉพาะในแง่มุมมองที่เกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐบาลผสม ซึ่งประกอบด้วยพรรคการเมืองหลายพรรคที่ประกอบกันขึ้นเป็นรัฐบาล ซึ่งลักษณะเด่นของระบบการเมืองที่มีการจัดตั้งรัฐบาลที่ประกอบจากพรรคการเมืองหลายพรรคนั้น ก็คือ ความอ่อนแอและไร้เสถียรภาพของรัฐบาล อย่างไรก็ตาม ในระบบการเมืองที่มีระบบพรรคแบบหลายพรรค ก็ต้องตกอยู่ในภาวะจำยอมที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ในการที่จะต้องจัดตั้งรัฐบาลผสม โดยการแสวงหาพันธมิตรร่วมกันระหว่างพรรคการเมืองฝ่ายต่าง ๆ ภายหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป แม้ว่ารัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นมานั้น จะมีความอ่อนแอหรือขาดเสถียรภาพที่มั่นคงก็ตาม

การที่ระบบพรรคการเมือง เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของการจัดตั้งรัฐบาลแบบผสมและส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองด้วยนั้น ก็เนื่องจากว่าพรรคการเมืองมีอิทธิพลต่อการกระทำหน้าที่ของระบบการเมืองนั่นเอง แม้กระนั้นก็ดี มีแง่มุมที่เป็นประเด็นเกี่ยวข้องกันหลากหลายที่เป็นประเด็นของความสัมพันธ์ระหว่างระบบพรรคการเมืองกับระบบการเมือง การจัดตั้งรัฐบาลแบบผสมก็เป็นประเด็นหนึ่งของระบบความสัมพันธ์ดังกล่าว และโดยตัวของมันเอง ก็มีประเด็นที่เป็นแง่มุมทางการเมืองที่มีความสลับซับซ้อนอันหลากหลายอยู่เช่นกัน

ประเทศไทย นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ. 2475 นับเป็นการเปิดกว้างทางการเมืองในการขยายโอกาสให้มีการแข่งขัน ช่วงชิงอำนาจทางการเมืองในระหว่างกลุ่มและองค์การอำนาจในระบบการเมือง จนกระทั่งมีการจัดตั้งองค์การทางการเมืองในรูปของระบบพรรค ทำการแข่งขันลงสมัครรับเลือกตั้งระหว่างพรรคการเมืองต่าง ๆ เป็นจำนวนหลายครั้ง ซึ่งทุกครั้งต่างก็ต้องประสบปัญหาาร่วมกัน ในด้าน

การจัดตั้งรัฐบาลผสมที่สำคัญแทบทุกยุคทุกสมัย ก็คือ ปัญหาตัวผู้นำรัฐบาล โดยเฉพาะที่ปรากฏชัดในช่วงเวลาภายหลังที่ประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทยได้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น ความขัดแย้งทางการเมืองได้ลดความรุนแรงลงและได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2521 ประเทศไทยได้เปิดกว้างทางการเมืองในลักษณะที่พรรคการเมืองได้เข้าสู่การนำบทบาททางการเมืองสูงขึ้น ในระหว่างเวลาดังกล่าวได้จัดให้มีการเลือกตั้งหลายครั้ง โดยที่ไม่มีพรรคหนึ่งพรรคใดสามารถคัดเลือกผู้นำพรรคของตนขึ้นมาทำหน้าที่ผู้นำรัฐบาลที่ประกอบขึ้นจากพรรคการเมืองฝ่ายต่าง ๆ ที่มาจากการเลือกตั้งได้ ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของการอาศัยผู้นำทางทหารจากกองทัพเข้ามาเป็นศูนย์กลางจัดตั้งรัฐบาล แม้กระนั้นก็ตาม รัฐบาลผสมภายใต้ผู้นำทหารก็ได้มีความมั่นคงเข้มแข็งเพียงพอที่จะกุมอำนาจการบริหารประเทศคงอยู่ตลอดเทอมได้ไม่ ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้ว 1 ปี จะมีการเลือกตั้งกันใหม่อีก อันเป็นประเด็นปัญหาที่ซับซ้อนที่เป็นคำถามต่อไปว่า ตัวผู้นำหรือภาวะผู้นำเพียงปัจจัยเดียว คงไม่เพียงพอต่อการธำรงเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลผสมในระบบการเมืองของไทย

อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ทางการเมืองล่าสุดในระบบการเมืองไทย ที่เป็นประเด็นปัญหาด้านการจัดตั้งรัฐบาลผสมของการเมืองไทยภายหลังการเลือกตั้ง เมื่อ พ.ศ. 2531 คือ การที่รัฐบาลผสมอันประกอบขึ้นจากพรรคการเมืองฝ่ายต่าง ๆ นั้น สามารถแก้ไขปัญหาค้นหาผู้นำรัฐบาล หรือผู้นำพรรคให้ลุล่วงไปได้ โดยการยกให้ผู้นำพรรคที่ได้ที่นั่งมากที่สุดเป็นผู้นำรัฐบาล นำพรรคร่วมรัฐบาลอื่น ๆ อีก 5 พรรค กุมอำนาจการบริหารประเทศมาได้เป็นเวลาอย่างเข้าสู่ปีที่ 3 แล้ว ซึ่งเป็นมิติของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่น่าสนใจยิ่ง สำหรับระบบการเมืองไทยในปัจจุบัน

ในทางทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐบาลผสม¹ มีองค์ประกอบที่สำคัญหลักอย่างน้อย 4 ประการด้วยกัน คือ ประการแรก เป็นปัจจัยด้านพลังของพรรค ซึ่งมีจุดเน้นอยู่ที่การให้น้ำหนักกับจำนวนสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้ง ประการที่สอง เป็นปัจจัยด้านความเหนียวแน่นของพรรค ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยย่อยด้านอุดมการณ์ ความสอดคล้องคล้ายคลึงและกลมเกลียวของบรรดาสมาชิก วินัยพรรค ภาวะผู้นำของพรรค และผู้นำพรรค ผลประโยชน์ของสมาชิกระดับต่าง ๆ และพื้นฐานที่มาแห่งอำนาจของพรรค ประการที่สาม เป็นปัจจัยด้านความแตกต่างในนโยบายของพรรค ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยย่อย

1 อมร รักษาสิทธิ์, ทฤษฎีการจัดตั้งรัฐบาลผสม, (ม.ป.ท., ม.ป.ป.).

ด้านแนวนโยบายทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และ ศาสนา เป็นต้น ประการสุดท้าย คือ ปัจจัยด้านเป้าหมายของพรรคในการเลือกตั้ง ว่าประสงค์ที่จะเข้าร่วมในการจัดตั้งรัฐบาลผสม ได้หรือไม่

อย่างไรก็ตาม การคาดหวังผลต่อการสร้างความเข้มแข็งต่อรัฐบาลผสม ก็เป็นเทคนิคที่ ประกอบภายใต้เงื่อนไขทางด้านกลยุทธ์ในการประกอบรัฐบาลแบบผสม สำหรับในแต่ละระบบการเมือง และปัจจัยเงื่อนไขทั้งภายในและภายนอกพรรคการเมือง เช่น ตัวแปรด้านเวลา ความกดดันภายใน สภาและภายนอกสภา เป็นต้น สำหรับกลยุทธ์ในการต่อรองเพื่อการจัดตั้งรัฐบาลแบบผสมร่วมกัน ระหว่างพรรคต่าง ๆ นั้น ก็ขึ้นอยู่กับอำนาจต่อรองและยุทธศาสตร์ที่เลือกใช้

ในการจัดตั้งรัฐบาลแบบผสมของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นรัฐบาลที่ครองอำนาจการบริหารประเทศอยู่ในปัจจุบัน ถือเป็นรัฐบาลชุดแรกภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 13 เมื่อ พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา นับเป็นเวลาประมาณ 10 กว่าปี ที่เป็น รัฐบาลผสมที่ไม่ได้มีการอาศัยคนกลางจากภายนอกพรรคเข้ามาเป็นแกนนำ ในการจัดตั้งรัฐบาลบริหาร ประเทศ อันนี้ จึงเป็นประเด็นที่ควรทำการศึกษาถึงแง่มุมที่เกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐบาลผสมชุดนี้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

การจัดตั้งรัฐบาลผสมในระบบการเมืองไทยแต่ละยุคสมัย ย่อมจะมีบริบทที่แตกต่างกัน ความสำเร็จในการจัดตั้งรัฐบาลผสม ซึ่งเป็นผลจากการประนีประนอมกันได้ระหว่างผู้นำ ได้แก่ ผู้นำทางทหาร ผู้นำพรรคการเมือง ระหว่างกลุ่มการเมือง ได้แก่ พรรคการเมือง ทหาร ข้าราชการ กลุ่มธุรกิจและกลุ่มผลประโยชน์ อิทธิพลฝ่ายต่าง ๆ นั้น ย่อมจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน และความสำคัญของแต่ละปัจจัย ได้แก่ นโยบายพรรค ผลประโยชน์ของกลุ่ม อุดมการณ์ทางการเมือง จำนวนที่นั่งในสภา ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคล ประชาชนและสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในการสร้างผลสำเร็จต่อการจัดตั้งรัฐบาลนั้น ก็ย่อมจะแตกต่างกันออกไปด้วย สำหรับการวิจัยนี้ จะได้แยกแยะให้เห็นถึงรายละเอียดและความสำคัญของปัจจัยด้านต่าง ๆ ในการจัดตั้ง รัฐบาลผสมสมัย พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ดังต่อไปนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาลักษณะในการจัดตั้งรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในปี พ.ศ. 2531
2. เพื่อศึกษาถึงบทบาทและแนวความคิดหลักของผู้ที่มีส่วนสำคัญในการจัดตั้งรัฐบาล รวมทั้งปรัชญาที่เป็นพื้นฐานของการรวมกลุ่มกันในครั้งนี้
3. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยเกื้อกูล ทั้งที่เป็นปัจจัยจากตัวผู้นำและปัจจัยจากสภาพแวดล้อมทางการเมืองด้านอื่น ๆ ที่มีส่วนสนับสนุนต่อการจัดตั้งรัฐบาลผสมของผู้บริหารพลเรือน หลังการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2531
4. เพื่อศึกษาถึงลักษณะการประสานความแตกต่างระหว่างบุคคล และนโยบายของพรรคร่วมรัฐบาล ในการที่จะสามารถดำเนินการบริหารประเทศร่วมกันภายใต้คณะรัฐบาลผสม
5. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการดำเนินนโยบายและการใช้อำนาจบริหารประเทศของรัฐบาลผสม และปัจจัยที่ก่อให้เกิดการแตกแยกในการดำเนินนโยบายและการใช้อำนาจบริหารประเทศของรัฐบาลผสม

3. สมมติฐาน

การจัดตั้งรัฐบาลผสมภายหลังการเลือกตั้ง ในปี พ.ศ. 2531 ภายใต้การนำของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งประกอบด้วยพรรคชาติไทย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคกิจสังคม พรรคราชฎร พรรคมวลชน และพรรคสหประชาธิปไตย นั้น เป็นกระบวนการที่ผสมผสานระหว่างปัจจัยเกื้อกูลหลัก 3 ด้าน ประกอบกัน คือ

- (1) ปัจจัยจากภาวะแวดล้อมภายนอก ซึ่งมีมติมหาชนเป็นตัวแปรสำคัญในการเรียกร้องสนับสนุนภาวะผู้นำจากการเลือกตั้งหรือผู้นำพลเรือนที่มาจากพรรคการเมือง
- (2) ปัจจัยจากพรรคชาติไทยที่เป็นฝ่ายนำในการจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งมีกลยุทธ์ในการต่อรองร่วมเป็นตัวแปรสำคัญในการเจรจาให้เกิดการรวมตัวของพรรคร่วมรัฐบาล และ
- (3) ปัจจัยด้านผลประโยชน์ร่วมและความคล้ายคลึงของพรรคร่วมรัฐบาล ซึ่งมีเป้าหมายร่วมในการเป็นคณะรัฐบาล นโยบายพรรคที่ประนีประนอมกันได้ การร่วมกันให้เกิดเป็นเสียงข้างมากเหนือฝ่ายค้าน และความคาดหวังในเสถียรภาพร่วมกัน เป็นตัวแปรสำคัญในการให้พรรคร่วมรัฐบาลตัดสินใจใช้อำนาจบริหารประเทศร่วมกันในรัฐบาลผสมที่มีหัวหน้าพรรคชาติไทยเป็นผู้นำคณะรัฐบาล

4. วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) อาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เน้นทางด้านเอกสาร (documentary research) เช่น ตำราทางวิชาการ บทความ วารสาร เอกสาร หนังสือพิมพ์ และบันทึกต่าง ๆ สำหรับแหล่งที่มาของข้อมูลส่วนใหญ่ได้จากการค้นคว้าในห้องสมุดและแหล่งเอกสารจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นอกจากนี้จะเป็นการสัมภาษณ์บุคคลบางคน (focus interviews) ที่เป็นผู้รู้และมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์โดยตรง เช่น นายพงษ์ สารสิน นายประจวบ ไชยสาส์น นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ นายบุญชู ไรจนเสถียร นายสมักร สุนทรเวช พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา พลโทมงคล อัมพรพิสิษฐ์ และ พลตรีสรยุทธ จุลานนท์ รวมถึงผู้นำแรงงานกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและนักวิชาการ เป็นต้น

สำหรับการสัมภาษณ์จะเน้นกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้นำทางการเมืองรวมทั้งผู้นำฝ่ายพรรคการเมือง ฝ่ายทหาร และกลุ่มการเมืองที่มีความสำคัญ ทั้งนี้ จะเริ่มการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลตามที่ผู้ให้สัมภาษณ์จะอำนวยความสะดวกให้ จึงไม่จำกัดว่าผู้ใดจะอยู่ลำดับก่อน หรือหลัง โดยแบ่งเนื้อหาของคำถามออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำฝ่ายพรรคการเมือง กลุ่มผู้นำฝ่ายทหาร และกลุ่มผู้มีบทบาททางการเมืองภายนอก เช่น ผู้นำแรงงาน ธุรกิจ นักวิชาการ และอดีตผู้นำทางทหาร เป็นต้น กล่าวคือ ในฝ่ายพรรคการเมืองจะเน้นคำถามเกี่ยวกับกลยุทธ์ และ เกณฑ์กำหนดในการเจรจาต่อรอง เพื่อประสานเป้าหมายและผลประโยชน์ที่แตกต่างกันอย่างไร ในฝ่ายผู้นำทางทหารจะเน้นคำถามที่เกี่ยวกับบทบาทและท่าทีทางการเมือง ตลอดจนการสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนต่อพรรคการเมือง พรรคร่วมรัฐบาลหรือรัฐบาลผสม หรือไม่ อย่างไร ส่วนในฝ่ายผู้มีบทบาททางการเมืองภายนอก จะเน้นคำถามที่เกี่ยวกับบทบาทและท่าทีของกลุ่มยุทธศาสตร์ เพื่อทราบความเคลื่อนไหวและมติมหาชนต่อการแสดงออกถึงความเรียกร้องต้องการ เพื่อให้ได้มาซึ่งรัฐบาลที่พึงประสงค์

5. ขอบข่ายการศึกษา

ส่วนสำคัญที่เน้นศึกษา ประกอบด้วย 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองที่เป็นแกนนำและตัวผู้นำรัฐบาล คือ พรรคชาติไทย และนายกรัฐมนตรี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ กับส่วนที่เป็นปัจจัยแวดล้อมภายนอก

ในส่วนแรกที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองที่เป็นแกนนำและตัวผู้นำรัฐบาล เป็นการศึกษาซึ่งมีขอบข่ายครอบคลุมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาททางการเมืองของพรรคชาติไทย โดยเฉพาะบทบาทของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เช่น บทบาทในพรรคการเมือง การเลือกตั้ง การครอบครองทรัพยากร และการใช้ทรัพยากร ประสิทธิภาพการเรียนรู้ทางการเมือง ความทะเยอทะยานในตำแหน่ง และการสนับสนุนภายในพรรค ระหว่างพรรคการเมือง ฯลฯ

สำหรับในส่วนหลัง ซึ่งเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยแวดล้อมภายนอกนั้น จะศึกษาครอบคลุมด้านต่าง ๆ คือ

- ด้านที่เกี่ยวกับบทบาททำที่ทางการเมืองของผู้นำคนเก่า คือ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้มีพลังการแข่งขันทางการเมือง กลุ่มพันธมิตร และการสนับสนุนจากกลุ่มอำนาจฝ่ายต่าง ๆ
- ด้านที่เกี่ยวกับบทบาททำที่ทางการเมืองของผู้นำกองทัพ คือ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ในฐานะผู้มีพลังการแข่งขันทางการเมือง กลุ่มพันธมิตร และการสนับสนุนจากกลุ่มอำนาจฝ่ายต่าง ๆ
  - กลุ่มอำนาจที่เป็นพันธมิตรของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์
  - กลุ่มอำนาจที่เป็นพันธมิตรของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ
  - กลุ่มอำนาจที่เป็นพันธมิตรของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ
  - กลุ่มอำนาจที่เป็นพันธมิตรของพลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา
- ด้านที่เกี่ยวกับกระแสการเมืองทั่วไป ได้แก่ บทบาทการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ สื่อมวลชนและประชาชนทั่วไป ที่มีส่วนต่อการกำหนดกรอบอ้างอิงทางการเมือง สำหรับกลุ่มการเมืองที่ต่อสู้แข่งขันเพื่อการได้ครองอำนาจทางการเมือง โดยเฉพาะการแสดงออกในรูปแบบของมติมหาชนเกี่ยวกับรูปแบบของภาวะผู้นำ หรือรัฐบาลที่พึงประสงค์ หรือสามารถยอมรับได้

ทั้งสองส่วนนี้ จะศึกษาในแง่ของความสัมพันธ์ต่อกัน ทั้งในเชิงสนับสนุนและการแข่งขัน ต่อต้านในการช่วงชิงอำนาจเข้าสู่ตำแหน่งผู้นำรัฐบาล ในระหว่างคู่แข่งที่สำคัญ และพันธมิตรที่สนับสนุน ทั้งนี้ จะกำหนดจุดเน้นอยู่ในกรอบของช่วงเวลาระหว่างก่อนการเลือกตั้ง (หลังยุบสภาเมื่อ 29 เมษายน 2531) จนถึงหลังการเลือกตั้ง และการจัดตั้งรัฐบาลแบบผสมสำเร็จ โดยมีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี

6. นิยามความหมายศัพท์สำคัญ

การได้ครองอำนาจในงานวิจัย หมายถึง การเข้ายึดกุมอำนาจรัฐโดยการเข้าดำรงตำแหน่งหัวหน้ารัฐบาล ในรัฐบาลผสมพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง (เมื่อ 24 กรกฎาคม 2531) ของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

รัฐบาลผสมในงานวิจัย หมายถึง รัฐบาลที่ประกอบด้วยพรรคการเมือง 6 พรรค ได้แก่ พรรคชาติไทย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคกิจสังคม พรรคราษฎร พรรคมวลชน และพรรคสหประชาชาติไทย โดยมีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี (เมื่อ 24 กรกฎาคม 2531)

ภาวะผู้นำทางการเมืองในงานวิจัย หมายถึง แบบแผนความเป็นผู้นำที่ได้รับความเห็นพ้องต้องกันจากกลุ่มอำนาจและประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม ในที่นี้มี 2 ลักษณะ คือ ภาวะผู้นำที่มาจากการเลือกตั้ง และภาวะผู้นำทหารที่มาจากกองทัพ หรือระบบราชการ

พันธมิตรทางการเมืองในงานวิจัย หมายถึง องค์กรสนับสนุนอื่น ๆ ทั้งในระดับเดียวกัน ระดับสูงกว่า และต่ำกว่า เช่น พรรคการเมือง กลุ่มอิทธิพลผลประโยชน์ ประชาชน ผู้นำในกองทัพ และระบบราชการ

ทรัพยากรทางการเมืองในงานวิจัย หมายถึง ตั้งแต่ทรัพยากรด้านองค์กรสมาชิก จำนวนสมาชิกพันธมิตร ทั้งนี้ ด้านองค์กรก็ได้แก่ พรรคการเมือง กับองค์กรธุรกิจ ซึ่งทั้งสองส่วนนี้จะมีกลุ่มผลประโยชน์กับองค์กรที่เป็นกลไกราชการ เช่น กองทัพ ระบบราชการ เข้ามาเกี่ยวข้องกันในด้านอำนาจ คือ เป็นอำนาจทางเศรษฐกิจ กับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

ปัจจัยแวดล้อมทางการเมืองในงานวิจัย หมายถึง ปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่เป็นกระแสการเมืองทั่วไป ได้แก่ การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มสนับสนุน-คัดค้าน ในการจัดตั้งรัฐบาลผสมที่อยู่ภายนอกกลไกพรรคหรือกองทัพ เช่น กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ รวมทั้งสื่อมวลชนและประชาชน ซึ่งสะท้อนออกมาเป็นมติมหาชน โดยที่กระแสมติมหาชนดังกล่าวได้สร้างผลกระทบต่อความร่วมมือของบรรดาพรรคการเมืองในการจัดตั้งรัฐบาลผสมในลักษณะที่อาศัยมติดังกล่าวเป็นหลักอ้างอิงทางการเมืองสำหรับกลุ่มการเมืองฝ่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะฝ่ายพรรคการเมืองด้วยตนเอง

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การจัดตั้งรัฐบาลผสมสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นับเป็นปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของการเมือง - การปกครองไทย ที่เป็นช่วงรอยต่อหรือระยะการเปลี่ยนผ่านที่อำนาจการเมืองการปกครองค่อนข้างจะเปลี่ยนมือจากกลุ่มการเมืองฝ่ายทหาร - ข้าราชการ ไปสู่กลุ่มการเมืองฝ่ายพลเรือนที่ประกอบด้วยพรรคการเมืองที่มาจากทางเลือกตั้ง ซึ่งนับเป็นเหตุการณ์สำคัญที่สะท้อนความสามารถของกลุ่มการเมืองฝ่ายพลเรือน ที่พรรคการเมืองฝ่ายต่าง ๆ สามารถประสานประโยชน์และผนึกอำนาจทำการปกครองร่วมกันได้ การศึกษาเหตุการณ์ทางการเมืองในเงื่อนไขดังกล่าว จึงเป็นการขยายภาพของจังหวะก้าวอย่างในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการเมืองของไทยอีกขั้นหนึ่ง โดยเฉพาะการแสดงให้เห็นถึงภาพปัจจัยที่เกื้อกูลต่อการจัดตั้งรัฐบาลผสมของฝ่ายพรรคการเมือง ซึ่งสามารถแยกแยะให้เห็นถึงภาพการเมืองใน 2 ด้าน ดังนี้ คือ

1. ทำให้ทราบและเข้าใจถึงลักษณะพัฒนาการเมืองของไทยในช่วงการเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมือง ระหว่างผู้นำทหารและผู้นำพลเรือน
2. ทำให้ทราบและเข้าใจถึง กลวิธี ปัจจัยสนับสนุนในการจัดตั้งรัฐบาลผสมที่ประกอบด้วยผู้นำรัฐบาลที่เป็นพลเรือน และมาจากหัวหน้าพรรคการเมือง

การนำเสนอรายงานการวิจัย

งานวิจัยนี้ เสนอเนื้อหาเรียงลำดับกันดังต่อไปนี้

ในบทนำเป็นการกำหนดกรอบของระเบียบวิธีการศึกษา ได้แก่ สภาพปัญหา วัตถุประสงค์ สมมติฐาน วิธีการ ขอบข่าย ประโยชน์ และนิยามความหมายเชิงปฏิบัติของการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อแสดงถึงโครงกรอบของภาพรวมงานวิจัยในระดับขอบข่ายและขั้นตอนที่สำคัญทั้งหมด ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการ

บทที่ 2 เป็นการสำรวจทฤษฎีหลักเกี่ยวกับรัฐบาลผสม องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการประยุกต์ทฤษฎีเข้ากับงานวิจัย ทั้งนี้ จะทำการจำแนกทฤษฎีออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทฤษฎีการจัดตั้งรัฐบาลผสม และทฤษฎีความคงทนของรัฐบาลผสม ซึ่งในงานวิจัยจะเน้นที่กลุ่มแรก เพื่อจำกัดกรอบของการศึกษา และมุ่งขยายจุดเน้นในส่วนเฉพาะการจัดตั้งรัฐบาลผสมของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ให้มีความชัดเจนเกี่ยวกับรายละเอียด ขั้นตอน และบทบาทความสำคัญของปัจจัยกำหนด และตัวแปรต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและเป็นเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดตั้งรัฐบาลผสมครั้งนี้

ส่วนในบทที่ 3 เป็นการเสนอภาพเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองในระหว่างช่วงก่อนการเลือกตั้งช่วงสั้น ๆ แต่จะเน้นในระหว่างช่วงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อศึกษาสภาพการณ์ทางการเมืองในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาท และการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มการเมืองฝ่ายต่าง ๆ และแต่ละฝ่ายมีท่าทีและส่งผลเชื่อมต่อกับภาพเหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงหลังเลือกตั้งอย่างไร เช่น บทบาทท่าทีของผู้นำฝ่ายพรรคการเมือง ฝ่ายทหาร และกลุ่มการเมืองภายนอก ว่ามีการสนับสนุน หรือต่อต้านคัดค้าน และจัดรูปการสร้างพันธมิตรกันในลักษณะใด เริ่มแสดงออกถึงท่าทีในการที่จะกำหนดบทบาททางการเมืองช่วงหลังการเลือกตั้ง ตลอดจนความคาดหวังในการเข้าจัดตั้งและร่วมรัฐบาลผสมอย่างไร

บทที่ 4 เป็นการเสนอสภาพการณ์การเมืองช่วงหลังการเลือกตั้ง โดยเป็นการฉายภาพการเมืองภายหลังที่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสร็จสิ้นลงใหม่ ๆ เพื่อศึกษาถึงความเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ก่อนนำไปสู่เหตุการณ์การจัดตั้งเป็นรัฐบาลผสม ซึ่งในส่วนนี้ มุ่งขยายภาพเกี่ยวกับเงื่อนไขด้านปัจจัยกำหนดตัวแปรและสภาพแวดล้อมที่มีนัยสำคัญต่อการนำไปสู่รัฐบาลผสม ได้แก่ การพิจารณาถึงปัจจัยเกี่ยวกับผลการเลือกตั้ง ลักษณะทิศทางการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มการเมืองและการสร้างเงื่อนไขที่เกื้อกูลต่อการกำหนดรูปแบบของรัฐบาลผสม

ในบทที่ 5 เป็นการขยายภาพทางการเมืองช่วงการจัดตั้งรัฐบาลผสมเพื่อศึกษาถึง กลยุทธ์วิธีการ ขั้นตอน และเงื่อนไขสำคัญที่กลุ่มการเมืองฝ่ายต่าง ๆ ใช้เป็นปัจจัยในการจัดตั้งรัฐบาลผสม รวมถึงการศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อมภายนอกอื่น ๆ นอกเหนือจากกลุ่มการเมืองที่เป็นพรรคการเมืองและทหาร หลังจากนั้นจึงนำมาสรุปในบทสุดท้าย.